

David
&
Ruby-Ann

Joost van de Goor

Already were all my will and my desires
turned – as a wheel in equal balance – by
The Love that moves the sun and the other stars.

Dante Alighieri

(Vertaling: Anthony Esolen)

Schrijver: Joost van de Goor

Coverontwerp: Joost van de Goor

Afbeelding: Pierre-Auguste Renoir, Landschap bij Essoyes (1901)

ISBN: 9789465017006

Versie: 1.0.1

© Joost van de Goor, 2024

Website: www.joostvandegoor.nl

Inhoudsopgave

De val	5
Het opstijgen	12
Het liggen	18
Het lezen en het luisteren (1)	25
De zomer van 1957 (1).....	29
Het lezen en het luisteren (2)	69
De zomer van 1957 (2).....	72
Het lezen en het luisteren (3)	99
De zomer van 1957 (3).....	102
Het lezen en het luisteren (4)	125
De zomer van 1957 (4).....	129
De onvoltooide symfonie	152

De val

Die donderdag, 7 november 2002, begon zoals alle voorgaande dagen. David van Tilborgh ontwaakte iets eerder dan zijn vrouw Ruby-Ann – en nadat hij een paar tellen tevergeefs had geprobeerd een snel verdwijnende droom terug te halen, opende hij zijn ogen om de nieuwe dag te zien. Op zijn rug liggend, met beide handen rustend op zijn buik, tuurde hij naar het licht dat langs de randen van de gordijnen binnenkwam en zich als dunne waterverf over de muren verspreidde. En zoals elke ochtend probeerde hij, kijkend naar dat prille licht, te raden hoe laat het was. ‘Kwart over acht...,’ dacht hij, ‘...of misschien iets later.’ Vervolgens wierp hij een blik op de wekker. Het was bijna half negen.

Ruby-Ann lag nog zachtjes te snurken – haar kalme gezicht iets naar hem toe gedraaid, twee vingers van haar linkerhand op haar onderlip rustend, precies zoals hij van haar gewend was. Zo meteen zou ze haar ogen langzaam openen; en dan zou ze hem met een wazige blik aankijken. Dat kon nu elk ogenblik gebeuren, wist hij. Terwijl hij in stilte lag te wachten, vroeg hij zich af of zijn beminde Ruby elke ochtend in haar slaap een teken kreeg dat haar man zojuist wakker was geworden en dat zij dus ook moest ontwaken. Misschien bestond er tussen zijn geest en de hare een mysterieuze verbinding, een telepathisch contact waarvan ze zich niet bewust waren maar dat er wel voor zorgde dat Ruby elke ochtend vlak na hem wakker werd. Na ruim zevenendertig jaar huwelijk zou dat helemaal niet zo vreemd zijn, meende David. Nog geen minuut nadat die gedachte in hem voorbij was gekomen, werd Ruby-Ann inderdaad wakker.

‘Goedemorgen,’ zei hij zacht, zijn gezicht naar het hare toe bewegend om haar een zoen te geven.

‘Goedemorgen,’ antwoordde ze met een nogal hese stem.

Nadat ze een beetje hadden gebabbeld – ‘Heb je goed geslapen?’ – stapte David op een zeker moment uit bed om te gaan douchen. En Ruby-Ann stond even later ook op. Ze trok haar beige gewatteerde peignoir aan en liep in alle rust naar beneden om het ontbijt voor te bereiden. Vandaag wilde ze eieren met spek bakken. Dat vond David altijd lekker dus ze hoefde niet te vragen of hij daar trek in had. Voordat ze de koelkast opende, keek ze even op de keukenklok. Het was kwart voor negen. Een prima tijd om aan de dag te beginnen, vond ze terwijl ze de pan op het fornuis zette.

David was al meer dan een jaar gepensioneerd. Hij had zijn hele volwassen leven lesgegeven op een basisschool totdat zijn carrière plotseling en volkomen onverwachts ten einde liep. Op de eerste schooldag na de paasvakantie van 2001 wilde de directeur in de middagpauze met hem praten. Tijdens dat gesprek kreeg David te horen dat het leerlingenaantal, dat al jaren terugliep, onder een kritische grens was gedaald. Er moest dus bezuinigd worden. Aangezien hij de oudste van het team was – hij was toen bijna eenenzestig – had het schoolbestuur besloten hem te vragen of hij misschien bereid was vrijwillig te vertrekken. Zijn salaris zou dan nog een hele poos doorbetaald worden, en hij zou ook een aardige som geld meekrijgen, dus het was helemaal niet zo’n ongunstige regeling. Vanzelfsprekend hoefde hij niet meteen antwoord te geven. Hij mocht best wat bedenktijd nemen.

David moest zijn uiterste best doen om niet al te blij te reageren. Hij ging in die periode elke ochtend met een flinke dosis tegenzin naar zijn werk, en hij keek reikhalzend uit naar het einde van zijn loopbaan; dus dit nieuws kwam als een geschenk uit de hemel. Nadat hij de kwestie ’s avonds met Ruby had besproken, kon hij de volgende dag met een overtuigd ‘ja’ antwoorden. Hij moest het schooljaar vanzelfsprekend helemaal afmaken – en in augustus werd hij gevraagd om nog een paar weken als invaller te werken, om een zieke collega te vervangen

– maar in de herfst van 2001, nu ruim een jaar geleden kon hij eindelijk, met een gevoel van opluchting aan zijn oude dag beginnen.

Dat betekende niet dat David opeens niets meer te doen had. Hij was nog altijd dol op boeken. Op zijn werkkamer waren alle planken gevuld met werken over levensbeschouwing, filosofie en aanverwante onderwerpen – en hij ging ook nog regelmatig naar de bibliotheek om te zien of er nog interessante titels binnen waren gekomen. En bovendien hield hij van knutselen, biljarten, en gewoon gezellig samen zijn met zijn vrouw.

Na het ontbijt zaten ze tegenover elkaar aan de keukentafel. David lepelde het laatste restje roerei met stukjes spek uit de pan, dronk zijn tweede kop koffie en staarde aandachtig naar de voorpagina van de krant. En ondertussen bladerde Ruby-Ann door de brochure die ze de vorige dag bij een reisbureau had opgehaald.

‘Zeg lieverd,’ zei ze. ‘Misschien kunnen we binnenkort eens met een van die aardige jongedames van dat bureau gaan praten.’

‘Welk bureau?’ murmelde David die de krant nog aan het lezen was.

‘Het reisbureau natuurlijk! Als we komend voorjaar naar Amerika willen, moeten we zo onderhand eens een plannetje gaan maken.’

‘Hm...,’ reageerde hij. ‘Wil je er vanmiddag heen?’

‘Nee, dat kan niet. Vanmiddag moeten we Benjamin van school halen.’

‘Oh ja..., da’s waar ook.’

Benjamin was de enige zoon van Isabella, hun oudste dochter, die onlangs gescheiden was en sindsdien grote moeite had om haar leven op orde te krijgen. Isabella woonde in dezelfde straat als David en Ruby-Ann, en ze bracht haar

zesjarige zoon regelmatig naar oma en opa – soms voor een uurtje, soms voor de hele dag. De grootouders klaagden nooit want ze vonden het altijd gezellig als dat jochie op bezoek was. Hij bracht levendigheid en vreugde in huis, en een sfeer van optimisme.

Vandaag zou Benjamin blijven eten en oma had al besloten dat ze zijn lievelingsgerecht zou maken: spaghetti met rulle gehaktballetjes in verse tomatensaus.

Ruby-Ann en David hadden nog een tweede dochter. De dertigjarige Esther woonde met haar man helemaal aan de andere kant van het land, in een van de grote steden. Ze was erg druk met haar baan – te druk om kinderen te krijgen, vond ze – en het kwam er niet zo vaak van om haar ouders en haar oudere zus te bezoeken. Soms gingen er bijna drie maanden voorbij voordat ze haar familieleden weer eens zag. Maar niemand zei er wat van, en iedereen was blij als de hele familie weer eens bij elkaar was.

De dag verliep net zo rustig als hij was begonnen. Nadat ze hadden ontbeten en samen hadden afgewassen, deed Ruby-Ann nog wat huishoudelijk werk terwijl David de lekke band van haar fiets plakte. En toen hij een uurtje later zijn map met bankpapieren tevoorschijn haalde om een paar rekeningen te betalen, liep Ruby-Ann via de achterdeur naar de buurvrouw, Tanja Dijkstra – gewoon voor de gezelligheid, om even hallo te zeggen en over ditjes en datjes te praten.

Na een eenvoudige lunch – een boterham met oude kaas en een glas melk – wandelden David en Ruby-Ann samen naar het winkelcentrum om inkopen te doen. Toen ze rond half drie weer thuis waren, ging Ruby het avondeten alvast voorbereiden, zodat ze straks – als Benjamin op bezoek was – niet al te lang in de keuken hoefde te staan. David kwam naar haar toe en zei dat hij zin had om in het buurtcafé een potje te gaan biljarten.

‘Niet teveel biertjes drinken, hè?’ zei Ruby met een glimlach.

‘Nee hoor, mijn duifje,’ grapte hij. Hij gaf haar een zoen, trok zijn jas aan en vertrok.

In het café ontmoette hij een van zijn kroegmaatjes, Marijn, die ook van biljarten hield. Terwijl ze een partijtje *Tien Over Rood* speelden, bespraken ze de situatie in de wereld, en met name in Afghanistan waar nu ook Nederlandse militairen actief waren.

Toen dat onderwerp voldoende behandeld was, vertelde David dat hij en Ruby-Ann de komende lente naar Amerika gingen. ‘We gaan door de zuidwestelijke staten trekken,’ zei hij met een blij gezicht. ‘Californië, Arizona, Utah, Colorado...’

‘Verdorie, dat lijkt me een geweldige ervaring,’ reageerde Marijn.

‘Dat lijkt ons ook. We hebben altijd heel zuinig geleefd; en nu gaan we onszelf op iets moois trakteren.’

‘Ga je zo’n mooie Amerikaanse auto huren?’

‘Jazeker, een Ford Thunderbird lijkt me wel wat.’

‘Hou op!’ riep Marijn. ‘Je wilt me alleen maar jaloers maken.’

David grinnikte. ‘Kom, we spelen nog een laatste potje,’ zei hij. ‘Daarna ga ik weer naar huis.’

Bij het openen van de voordeur hoorde David meteen dat Benjamin er was. De jongen was volop aan het kwebbelen tegen zijn oma. En toen grootvader de deur van de woonkamer opende, zag hij dat de salontafel helemaal aan de kant was geschoven. Ruby-Ann zat in een stoel, in de hoek – en Benjamin zat op zijn knieën op het vloerkleed met een van Davids wandelstokken in zijn hand, en drie rubber balletjes voor zich op de grond.

‘Toen hij hoorde dat jij aan het biljarten was, wilde hij ook,’ zei Ruby, die zichtbaar in haar nopjes was.

‘Goed idee,’ zei David. ‘Wacht, dan pak ik ook even een wandelstok, eh..., ik bedoel een keu.’

‘Prima. En terwijl jullie spelen, ga ik even wat frutselen in de keuken,’ zei Ruby. ‘We eten vroeg vandaag.’

De grootouders keken glunderend toe terwijl de kleine Benjamin aan tafel zat te smullen van de spaghetti; en ze waren verbaasd toen hij na twee borden ook nog wel een ijsje lustte. Toen Isabella een half uurtje later binnenkwam om haar zoon op te halen, kreeg ze van de jongen te horen dat hij op het vloerkleed had gebiljart met opa. En meteen nadat ze waren vertrokken, keerde de rust terug in huis, wat eigenlijk ook wel weer aangenaam was.

David schoof de gordijnen dicht. Buiten was het donker en stil. Het was half acht; de avond was begonnen. Terwijl Ruby het speelgoed van Benjamin in een oude boodschappentas deed en bij de trap zette, om straks mee naar boven te nemen, schoof David de salontafel weer naar zijn vertrouwde plek.

Precies om half negen zaten ze met een glaasje frisdrank te kijken naar de openingsbeelden van *84 Charing Cross Road*, met Anthony Hopkins in de rol van de manager van een stoffig Londens boekantiquariaat. Hij speelde een timide man die jarenlang over oude boeken correspondeerde met een ietwat brutale maar goedgehartige cliënte in New York, waardoor er een ware vriendschap ontstond zonder dat die twee mensen elkaar ooit in levende lijve zouden ontmoeten.

Na afloop van de film stond Ruby-Ann op. ‘Ik ga naar bed, liefje,’ zei ze. ‘Ik heb slaap.’

‘Goed hoor. Ik blijf nog even kijken.’

Ruby zette de limonadeglazen op het aanrecht en ging via de tussendeur naar de trap. Met de speelgoedtas van haar kleinzoon in de hand liep ze naar boven. Ze opende de oude bergkast op de overloop en legde de balletjes en het andere speelgoed op een van de houten planken. Omdat ze met haar gedachten nog bij die mooie film was, merkte ze niet op dat een van de rubber balletjes van de plank rolde, op de grond viel en vlakbij de rand van het trapgat bleef liggen. Zacht neuriënd liep

ze naar de badkamer, en geeuwend vervolgde ze haar weg naar de slaapkamer waar ze haar nachthemd aantrok en in bed ging liggen; op haar rug, met de deken vlak onder haar kin. Vijf minuten later sliep ze. De schemerlamp op Davids nachtkastje had ze voor hem aan gelaten.

Het was ongeveer half twaalf toen David besloot om ook maar eens naar bed te gaan. Hij draaide de thermostaat omlaag, deed de lichten uit en sjokte naar de hal. Nadat hij daar even aan de voordeur had gevoeld, liep hij langzaam de trap op. Toen hij boven aankwam en zijn rechtervoet op de rand van de overloop zette, precies op de plek waar Benjamins rubberen balletje lag, raakte David de controle over zijn evenwicht volledig kwijt. Zijn been gleed weg; zijn hand kon de trapleuning niet vasthouden. Hij viel achterover; en terwijl hij met zijn rug op de trap landde, sloeg zijn achterhoofd met grote kracht tegen de rand van een van de treden, waardoor hij onmiddellijk zijn bewustzijn verloor. Zijn lichaam gleed verder omlaag waarbij zijn hoofd nogmaals tegen meerdere treden botste en vervolgens, omdat de trap een lichte draaiing maakte, met een flinke klap tegen de muur sloeg. Tenslotte kwam hij op de tegelvloer van de hal tot stilstand.

Ruby-Ann werd wakker op het moment dat David nog onderaan de trap stond en naar boven begon te lopen. Een paar tellen later hoorde ze een vreemd en dof gestommel, waar ze erg van schrok. Ze stapte uit bed, haastte zich naar de overloop, keek in het trapgat en zag haar man daar beneden op de grond liggen, roerloos. Op dat ogenblik werd ze overspoeld door een laaiende, onstopbare paniek.

* * *

Het opstijgen

Toen het lichaam van David in de hal op de grond lag en Ruby-Ann bovenaan de trap stond, en zij met ontzetting naar haar man stond te kijken en zag dat hij niet bewoog – juist op dat moment kwam Davids geest moeiteloos los van zijn aardse vorm. Hij, de geest van David van Tilborgh steeg langzaam op uit het stoffelijk omhulsel waarin hij de voorbije tweeënzestig jaar als mens had geleefd. Als een onzichtbare nevel van bewustzijn dreef hij verder opwaarts tot hij vlakbij het plafond was. Daar aangekomen, hield hij stil.

Vanaf die positie kon David zien wat er vervolgens in de hal van het huis gebeurde. Dat wil zeggen: hij was zich, zwevend door de ruimte, volkomen bewust van de visuele werkelijkheid om hem heen. Hij zag dat zijn vrouw Ruby haastig de trap af liep en met twee trillende handen voor haar mond bij zijn lichaam bleef staan, zich niet bewust van Davids geest die boven haar hoofd hing en naar haar keek. Hij voelde de paniek die als een wervelwind door haar heen ging. En hij kon waarnemen dat zij, terwijl ze de voordeur opende en in haar nachthemd naar buiten rende, de naam van de buurvrouw schreeuwde – ‘Tanja’ – en nog een keer: ‘Tanja!’

De gedachten die in David opkwamen, waren: ‘Ik ben dood. Ik ben gestorven. En toch ben ik er nog; en toch besta ik nog.’ In hem groeide een diep gevoel van vrede dat hem helemaal vulde, een gevoel dat zo magnifiek was dat het hem ontroerde. Alles was goed, wist hij; alles was precies goed.

Hij liet het beeld van zijn lichaam nogmaals bij zich binnenkomen, zoals het daar in roerloze stilte op de grond lag, en hij beseftte dat hij niet langer in dat voorwerp van vlees en bloed woonde. Met dat lichaam, dat jarenlang zijn thuis was geweest, voelde hij vreemd genoeg geen connectie meer. Dat ding daar – met al die spieren, organen, met al die huidcellen – interesseerde hem eenvoudigweg niet meer; en daar was hij niet

eens verbaasd over, en ook niet droevig; hij voelde alleen maar die alom aanwezige vrede.

Nog altijd vlak onder het plafond hangend, zag David wat zich daarna rondom zijn lichaam afspeelde. Als een reeks korte scènes in een versnelde film volgden de gebeurtenissen elkaar op. Buurvrouw Tanja, die nu ook aanwezig was, liep met grote stappen naar de woonkamer. Ze pakte de telefoon, drukte op een paar toetsen en begon met iemand te spreken. Ze klonk haastig, geagiteerd, ongeduldig.

In een volgende scène stonden Ruby en Tanja naast elkaar in de hal, tegen de muur, terwijl twee mannen in witte kleding Davids lichaam op een brancard legden en naar buiten droegen. Ondertussen hoorde hij dat Tanja met een beheerste stem tegen de huilende Ruby-Ann sprak. 'We gaan ons gauw aankleden, lieverd; en dan rijden we samen naar het ziekenhuis,' zei ze. Even later zag David, die nog steeds volmaakt rustig was, dat de twee vrouwen met bezorgde gezichten in een auto stapten en wegreden.

Het volgende ogenblik (of was het tegelijkertijd?) zweefde Davids bewustzijn hoog boven de aarde. Hij zag de nachtelijke straten van een stad – de lichtjes, de daken. Langzaam afdalend, als een neerdwarrelende vlieger, begon hij enkele bewoners te ontwaren – eerst als kleine puntjes op een plattegrond, en even later als ademende, bewegende, levende wezens. En in alle woningen lagen mensen te slapen. Overal waren mensen – duizenden, miljoenen mensen – niet alleen in de stad maar in het hele land, en op de hele planeet. David zag dat allemaal haarscherp; en zijn gehele bewustzijn was nog steeds vervuld van een immense vrede. Hij realiseerde zich dat hij afkomstig was van die wereld daar beneden maar dat hij daar op dat moment niet meer thuishoorde. Hij bevond zich elders, in een ander domein dat nu zijn ware thuis was. De emoties die door al die mensen in de stad werden beleefd, waren voor hem volledig voelbaar maar ze waren niet van hem. Zo absoluut als

de scheiding tussen hem en zijn lichaam zojuist in de hal van zijn eigen huis was geweest, zo was ook de scheiding tussen hem en alle gebeurtenissen in die stoffelijke wereld. Hij was daarvan losgeweekt; en dat wist hij. En nu bestond er voor hem niets anders meer dan die ongelooflijke vrede die ruimer en dieper was dan het hele materiële universum. Het was een vrede waarin hij volkomen gelukkig was.

Toen hij die gedachte had gehad, werd hij zich plotseling bewust van een trekkracht die op hem inwerkte en waar hij zich onmogelijk tegen kon verweren. Het was alsof een sterke magneet hem van zijn plek trok. Al snel bevond hij zich niet meer in de nachtelijke lucht boven de aarde maar in een andere, uitgestrekte, niet beangstigende, fluweelzachte donkerte waarin hij steeds sneller in de richting van een aantrekkelijk helder licht bewoog. Het was een niet verblindend licht dat hem, naarmate hij dichterbij kwam, steeds meer begon te omhelzen – liefdevol en verwelkomend. Bij dat licht aangekomen, zag hij ontelbare kleurschakeringen die als olieachtige vloeistoffen met elkaar dansten – langzaam, elegant en sierlijk. David realiseerde zich dat al die kleuren andere wezens waren, andere intelligente geesten die hier, in deze omgeving, geen menselijke vormen hadden maar zich als vrij zwevende tinten manifesteerden – en die samen, als een volmaakte eenheid, een immens licht creëerden. En dat levende licht was op een intieme manier vertrouwd met Davids gedachten en gevoelens. Dat licht kende hem zoals hij zichzelf niet eens kende. En daar was hij dolblij om, want zo compleet wilde hij ook gekend zijn.

Terwijl zijn geest in dat kleurrijk licht was, werd hij vervuld van een liefde die hij nog niet eerder had ervaren. Het licht *was* liefde, en die liefde was zo groot, zo koesterend, zo prachtig en zo dragend dat David tot in de eeuwigheid in haar nabijheid wilde zijn. ‘Dit is de liefde van God,’ dacht hij. ‘Hier wil ik altijd wonen.’

Meteen kwam er een boodschap naar hem toe. Zonder woorden en zonder klank, maar in pure gedachten liet het licht

hem weten dat hij, David, niet kon blijven, omdat het zijn tijd nog niet was. Hij moest terugkeren naar zijn lichamelijk bestaan. Zijn leven was nog niet voorbij. David had wel willen protesteren – want dat nieuws was hem zeer onwelkom – maar hij kreeg de gelegenheid niet. Voordat hij in staat was een antwoord te geven, trof hij zichzelf plotseling aan in een witte ziekenhuiskamer waar het tl-licht koel en bleek was. Hij zweefde gewichtloos onder het plafond en keek naar beneden, naar een oudere man die met gesloten ogen op bed lag. Hij herkende die man. Daar lag zijn eigen bewusteloze lichaam, wist hij – en hij besepte ook dat hij daarin moest afdalen.

Ook zag hij dat er drie vrouwen aan zijn bed zaten. Aan de ene zijde zaten Ruby-Ann en buurvrouw Tanja naar dat roerloze lichaam te staren; en aan de andere kant van het bed zat Isabella met een verslagen gezichtsuitdrukking, haar vaders bovenarm strelend. De sfeer was ingetogen maar er werd af en toe wel wat gezegd.

‘In coma,’ zuchtte Ruby-Ann. ‘Wat klinkt dat vreselijk, hè? In coma!’ Aan haar ogen was te zien dat ze de afgelopen uren veel had gehuild. ‘Kijk nou toch naar dat gezicht,’ zei ze geëmotioneerd. ‘Het is alsof hij er niet meer is. Oh God, help ons alstublieft.’

‘Ik heb wel eens gehoord dat de meeste mensen die in coma liggen na een paar dagen weer wakker worden,’ wist Tanja te vertellen. Haar stem klonk zacht en kalmerend.

‘Zou hij ons kunnen horen?’ vroeg Isabella zich af.

Ruby-Ann haalde haar schouders op. ‘Ik denk het niet.’

‘Maar mama, dat weten we toch niet zeker?’

‘Hallo David, kun je ons horen?’ vroeg Ruby terwijl ze zich naar haar echtgenoot toe boog. ‘Ik hoop het – want ik hou van je, mijn lieve man...’

Daarna zaten ze een tijdje in stilte, totdat Tanja voorzichtig voorstelde om nu maar naar huis te gaan. ‘Het is al ochtend,’ zei ze. ‘Je moet proberen een paar uurtjes te slapen, Ruby.’

‘Nee, ik kan echt niet slapen!’

‘Dan moet je maar een boterhammetje eten en daarna even gaan liggen – gewoon even uitrusten. We kunnen hier toch niets doen..., vind je niet?’

‘Tanja heeft gelijk, mam,’ zei Isabella. ‘Laten we nu maar gaan. Dan komen we vanmiddag samen hier terug.’

Davids bewustzijn, dat nog altijd als een onzichtbare wolk van puur bewustzijn in de lucht boven het bed zweefde, zag dat de vrouwen aanvankelijk even aarzelden en daarna toch opstonden. Zijn vrouw en zijn dochter gaven hem beurtelings een zoen op het voorhoofd. Daarna liepen ze alle drie de kamer uit, hem alleen met zijn lichaam achterlatend.

Hij was niet vergeten dat hij zich moest herenigen met zijn stoffelijk vehikel. Terwijl hij zich nog afvroeg hoe hij dat in vredesnaam voor elkaar moest krijgen, begon het focuspunt van zijn aandacht al af te dalen – langzaam, van het plafond naar het bed. Eenmaal bij zijn stille en tamelijk bleke gezicht aangekomen, gleed hij meteen door de huid van zijn voorhoofd naar binnen, zonder enige weerstand te ervaren, alsof hij in slow motion door een bundel licht heen viel. En terstond was hij weer helemaal terug in zijn lichaam. Hij lag op bed, op zijn rug, met zijn armen slap naast zich en zijn ogen gesloten.

Het eerste wat hij voelde, was een doffe pijn in zijn hoofd die hem herinnerde aan zijn val van de trap. Als in een film zag hij dat hij op de overloop zijn evenwicht verloor, achterover viel en ondersteboven naar beneden tuimelde. Hij wist niet meer of hij tijdens zijn val had geschreeuwd.

Op datzelfde ogenblik nam hij, liggend in het ziekenhuis, allerlei minuscule geluidjes waar. Die zachte klanken waren niet afkomstig van de kamer waarin hij lag – ze kwamen vanaf de gang naar hem toe, en vanuit een ruimte waarin enkele verpleegsters bijeen zaten. Als hij wilde kon hij zich op hun gesprek concentreren, maar zijn aandacht ging naar andere geluiden: voetstappen op de vloer, een druppelende waterkraan, het zachte tikken van een klok, het piepen van een